

## คำพิพากษาน่าสนใจ

### เงื่อนไขในคำพิพากษาฎีกาที่เกี่ยวกับสัญญาทรัสต์รีซีพ

**สัญญาทรัสต์รีซีพ (Trust Reciept)** เป็นสัญญาที่ก่อให้เกิดสิทธิระหว่างธนาคารกับลูกหนี้ที่เปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต (Letter of Credit) ไว้กับธนาคารโดยธนาคารจะส่งมอบเอกสารที่ใช้ในการรับมอบสินค้าให้กับลูกหนี้เพื่อให้ลูกหนี้นำสินค้าไปขาย โดยธนาคารจะให้ลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์ในสินค้าดังกล่าวมาให้กับธนาคารเพื่อเป็นการประกันการชำระหนี้ และหากภายหลังจากที่ลูกหนี้นำสินค้าไปขายก็จะนำเงินมาชำระคืนแก่ธนาคารพร้อมดอกเบี้ยเพียงเท่าที่กำหนดไว้ในสัญญาทรัสต์รีซีพ โดยมีหลักคำพิพากษาฎีกาคือ

**คำพิพากษาฎีกาที่ 1848/2505** โจทก์ฟ้องเรียกเงินตามใบรับสินค้าเชื่อ (Trust Receipt) เพราะโจทก์ได้บรรยายเรื่องใบรับสินค้าเชื่อมาโดยตลอด ไม่ใช่ฟ้องเรียกเงินทดรองที่จ่ายแทนจำเลย โดยโจทก์ให้ตัวแทนเป็นผู้ซื้อสินค้า และส่งมาในนามของโจทก์ กรรมสิทธิ์ในสินค้าเป็นของโจทก์ที่จำเลยฎีกาว่าโจทก์ไม่ได้ควบคุมราคาสินค้าที่จะขายว่าต้องขายในราคาเท่าใด จำเลยจะนำไปขายได้กำไรหรือขาดทุนเป็นสิทธิและอำนาจของจำเลยทั้งสิ้นนั้น เห็นว่า เพียงเท่านี้หาเป็นเหตุให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าของโจทก์เปลี่ยนแปลงไปไม่เพราะโจทก์มอบอำนาจให้จำเลยไปจัดการขายตามที่เห็นสมควร แต่จำเลยจะต้องนำมาชำระให้โจทก์ตามที่โจทก์จำเลยได้กำหนดไว้ สัญญาเช่นนี้มีผลผูกพันคู่กรณีตามกฎหมาย

ตามคำพิพากษาฎีกาข้างต้นจะเห็นว่า จำเลยที่เป็นลูกหนี้ธนาคารนั้นจะนำสินค้าไปขายขาดทุนหรือกำไรอย่างไรก็ได้ ธนาคารไม่ได้เข้าไปควบคุมการขายดังกล่าว สิ่งที่ธนาคารต้องการมีเพียงแต่ให้ลูกหนี้ชำระหนี้ที่กำหนดไว้ในสัญญาทรัสต์รีซีพเท่านั้น ธนาคารไม่มีสิทธิที่จะได้รับเงินที่ลูกหนี้นำสินค้าไปขายทั้งหมดตัวอย่างเช่น ธนาคารกับลูกหนี้ทำสัญญาทรัสต์รีซีพ 100,000 บาทโดยให้กรรมสิทธิ์ในสินค้าเป็นของธนาคารแต่ให้ลูกหนี้นำสินค้าไปขายได้ เมื่อลูกหนี้นำสินค้าไปขายแล้วได้เงินมาทั้งสิ้น 300,000 บาท ลูกหนี้จะต้องนำเงินมาชำระให้ธนาคารเพียง 100,000 บาทตามสัญญาทรัสต์รีซีพ คำถามคือธนาคารมีสิทธิเรียกเงินทั้งหมด 300,000 บาทโดยอ้างว่าสินค้าทั้งหมดเป็นกรรมสิทธิ์ของธนาคารหรือไม่ คำตอบคือไม่สามารถเรียกได้เพราะการโอนกรรมสิทธิ์ดังกล่าวเป็นเพียงการโอนชั่วคราวเท่านั้น คำพิพากษาฎีกาที่ได้วางหลักไว้คือ

**คำพิพากษาฎีกาที่ 6/2517** เอกสารทรัสต์รีซีพที่ผู้ส่งซื้อสินค้าจากต่างประเทศทำให้ไว้แก่ธนาคารโดยยอมให้ธนาคารยึดถือเอกสารดังกล่าวเป็นประกันเพื่อการชำระเงินตามตั๋วเงินและถือกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ส่งซื้อเป็นของธนาคารโดยผู้ส่งซื้อสินค้าจะต้องเอาสินค้านั้นไปจำหน่ายแล้วนำเงินที่ได้จากการขายมาชำระให้ธนาคารผู้ร้อง อันเป็นผลจากการที่ผู้ส่งซื้อสินค้าเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตไว้กับธนาคารในการส่งซื้อสินค้านั้นเป็นสัญญาต่างตอบแทนชนิดหนึ่ง ซึ่งมีผลผูกพันคู่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 วัตถุประสงค์แห่งสัญญาเช่นนี้นอกจากจะก่อให้เกิดสิทธิแก่ธนาคาร

ในฐานะเจ้าหนี้ที่จะเรียกร้องเอาเศษกำไรราคาสินค้าแล้วยังเป็นการโอนกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินเฉพาะสิ่งให้เจ้าหนี้ไปจนกว่าจะมีการชำระราคาแล้วเสร็จครบโดที่ผู้ส่งสินค้ายังไม่ชำระราคาสินค้าให้แก่ธนาคารก็จะเรียกร้องเอากรรมสิทธิ์ในสินค้าคืนจากธนาคารไม่ได้ กรณีเช่นนี้ธนาคารจึงเป็นทั้งเจ้าหนี้และเจ้าของสินค้าไปพร้อม ๆ กัน

เอกสารทราสต์รีซีพที่จำเลยทำให้ไว้แก่ธนาคาร ย่อมเป็นการก่อตั้งทรัพย์สินชอบด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1298 กรรมสิทธิ์ในสินค้าที่ส่งชื่อมาจึงตกเป็นของธนาคารไปโดยชอบด้วยกฎหมายธนาคารมีสิทธิโดยสมบูรณ์ที่จะขอให้ปล่อยทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ของจำเลยยึดไว้ได้

จะเห็นได้จากคำพิพากษานี้ว่า การโอนกรรมสิทธิ์ในสินค้านี้ระหว่างธนาคารกับลูกหนี้นั้นจะเป็นการโอนไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้เสร็จ เพราะฉะนั้นการโอนกรรมสิทธิ์นี้จึงมีลักษณะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์เพียงชั่วคราวเท่านั้น โดยมีเงื่อนไขบังคับว่ากรรมสิทธิ์ที่ลูกหนี้โอนให้กับธนาคารนั้นจะสิ้นสุดไปก็ต่อเมื่อลูกหนี้ได้ทำการชำระหนี้ตามสัญญาทราสต์รีซีพคืนให้แก่ธนาคารแล้ว ดังนั้น เมื่อลูกหนี้ชำระเงินตามจำนวนในสัญญาทราสต์รีซีพแล้วธนาคารก็ไม่มีสิทธิที่จะเรียกให้ลูกหนี้ชำระทั้งหมดที่ลูกหนี้ได้มาจากการขายสินค้าเพราะกรรมสิทธิ์ในสินค้าที่กำหนดให้เป็นของธนาคารได้สิ้นสุดไปแล้ว

ซึ่งลักษณะของสัญญาทราสต์รีซีพเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวข้องสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่ใช่การทำนิติกรรมขึ้นใหม่โดยมีคำพิพากษากฎีกาวางหลักไว้ คือ

**คำพิพากษากฎีกาที่ 3233/2554** แม้ข้อเท็จจริงในคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาทราสต์รีซีพนั้น จำเลยที่ 2 ซึ่งเป็นกรรมการผู้จัดการของจำเลยที่ 1 ลงลายมือชื่อไว้ตามลำพัง แม้จะประทับตราสำคัญของจำเลยที่ 1 ไว้ด้วยก็ไม่ผูกพันจำเลยที่ 1 เนื่องจากไม่มีการลงลายมือชื่อจำเลยที่ 3 หรือที่ 4 ซึ่งเป็นกรรมการร่วมตามที่กำหนดไว้ในหนังสือรับรองการจดทะเบียนก็ตาม แต่ก็ปรากฏหลักฐานจากคำขอวงเงินสินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออกโดยการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตว่า จำเลยที่ 3 ร่วมลงลายมือชื่อคู่กับจำเลยที่ 2 เพื่อกระทำการแทนจำเลยที่ 1 ครบถ้วนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในหนังสือรับรองการจดทะเบียนของจำเลยที่ 1 เมื่อโจทก์อนุมัติวงเงินสินเชื่อรับคำขอนั้น นิติกรรมสัญญาระหว่างโจทก์กับจำเลยที่ 1 จึงมีผลสมบูรณ์และผูกพันคู่กรณีจำเลยที่ 2 ในฐานะกรรมการผู้จัดการของจำเลยที่ 1 ย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินการตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในคำขอวงเงินสินเชื่อได้ตามลำพังตามกรอบอำนาจหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการ เพราะการเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเป็นเพียงกระบวนการในการปฏิบัติที่ดำเนินการต่อเนื่องมาตามกรอบคำขอวงเงินสินเชื่อเท่านั้น ส่วนการทำสัญญา ทราสต์รีซีพเป็นการขอผ่อนผันการชำระหนี้ตามคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตเพื่อขอเอกสารไปรับสินค้าได้ก่อน จึงเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวข้องกับคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต มิใช่การทำนิติกรรมขึ้นใหม่นอกกรอบอำนาจหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการจำเลยที่ 1 แต่อย่างใด จึงไม่จำเป็นต้องได้รับมอบอำนาจให้กระทำการนั้นแทนจำเลยที่ 1 ซ้ำอีก สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและทราสต์รีซีพที่จำเลยที่ 2 ทำไว้แก่โจทก์จึงผูกพันจำเลยที่ 1 ให้รับผิดชอบ

คำพิพากษานี้มีสัญญาที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ฉบับ คือ 1.สัญญาเปิดวงเงินสินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก 2.สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและ 3.สัญญาทราสต์รีซีพ โดยสัญญาที่ลงลายมือชื่อครบถ้วนตาม

หนังสือรับรองการจดทะเบียนของบริษัทมีเพียงสัญญาเดียนันท์ก็ คือ สัญญาเปิดวงเงินสินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออก

โดยปกติแล้วสัญญาที่จะมีผลผูกพันกับบริษัทต้องมีการลงลายมือชื่อให้ถูกต้องตามหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท เช่น หนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัทกำหนดให้ต้องลงลายมือชื่อ 2 คน คือ นายดำ และนายแดง เวลาบริษัทจะไปทำสัญญาอะไรขึ้นใหม่ก็ต้องมีการลงลายมือชื่อของบุคคลทั้งสองคน หากลงลายมือชื่อเพียงคนเดียวก็จะเป็นสัญญาที่ไม่ผูกพันบริษัท

อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาฎีกาที่ 3233/2554 ได้วางหลักไว้ว่า แม้สัญญาระหว่างโจทก์ซึ่งเป็นธนาคารและจำเลยที่ 1 ซึ่งเป็นบริษัทนั้นจะมีการลงลายมือชื่อที่ถูกต้องตามหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัทเพียงสัญญาฉบับเดียนันท์ก็ คือ สัญญาเปิดวงเงินสินเชื่อเพื่อการนำเข้าและส่งออกโดยที่สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตและสัญญาทรัสต์รีชีทจะไม่มีการลงลายมือชื่อที่ครบถ้วนก็ตาม แต่สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตเพียงกระบวนการในการปฏิบัติที่ดำเนินการต่อเนื่องมาตามกรอบคำขอวงเงินสินเชื่อไม่ได้เป็นการทำนิติกรรมใดขึ้นมาใหม่เป็นอำนาจที่กรรมการผู้จัดการของบริษัททำได้โดยลำพังอยู่แล้ว ดังนั้น สัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตจึงสมบูรณ์ผูกพันกับบริษัทด้วย

มากกว่านั้น เมื่อสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตสมบูรณ์ผูกพันบริษัทแล้วสัญญาทรัสต์รีชีทซึ่งเป็นนิติกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตก็ย่อมผูกพันกับบริษัทไปด้วย เพราะทรัสต์รีชีทเป็นการขอผ่อนผันการชำระเงินในสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต ไม่ใช่การทำนิติกรรมขึ้นมาใหม่นอกกรอบอำนาจหน้าที่ของกรรมการผู้จัดการบริษัท ดังนั้น จึงเป็นอำนาจที่กรรมการผู้จัดการกระทำได้อยู่แล้ว แม้จะไม่มีการลงลายมือชื่อตามที่กำหนดไว้ในหนังสือรับรองการจดทะเบียนบริษัท ก็ถือว่าผูกพันบริษัท

เมื่อสัญญาทรัสต์รีชีทเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ถือเป็นการทำนิติกรรมขึ้นมาใหม่ ดังนั้น จึงไม่เกิดหนี้ขึ้นใหม่ หรือไม่ใช่การเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในมูลหนี้เดิมตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิต จึงไม่ส่งผลทางกฎหมายทำให้มูลหนี้ตามสัญญาฉบับไปดั่งแนวคำพิพากษาฎีกาวางหลักไว้

**คำพิพากษาฎีกาที่ 98/2548** สัญญาทรัสต์รีชีทเป็นสัญญาที่ทำต่อเนื่องจากคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิต หากเป็นเรื่องที่คู่สัญญามีเจตนาทำขึ้นใหม่ หรือเปลี่ยนแปลงสาระสำคัญในมูลหนี้เดิมแต่อย่างใดคงเป็นมูลหนี้ในประเภทและจำนวนเดียวกัน มูลหนี้ตามคำขอเปิดเลตเตอร์ออฟเครดิตจึงไม่ระงับสิ้นไปเพราะการแปลงหนี้ใหม่

อีกทั้งสัญญาทรัสต์รีชีทไม่มีระบุไว้ในเอกสารสัญญาใดๆ สัญญาทรัสต์รีชีทจึงเป็นสัญญาไม่มีชื่อ (Innominate Contract) ซึ่งไม่มีกฎหมายใดกำหนดอายุความไว้โดยเฉพาะ คำพิพากษาฎีกาที่ 8254/2544 จึงวางหลักให้กลับไปใช้อายุความในบททั่วไปตาม ป.พ.พ. มาตรา 193/30

**คำพิพากษาฎีกาที่ 8254/2544** โจทก์มีสิทธิฟ้องเรียกร้องให้จำเลยชำระเงินตามสัญญาทรัสต์รีชีทซึ่งไม่มีกฎหมายบัญญัติถึงอายุความในการใช้สิทธิดังกล่าวไว้โดยเฉพาะ จึงต้องใช้อายุความทั่วไปตาม ป.พ.พ.มาตรา 193/30 คือ มีกำหนด 10 ปี ไม่ใช่เป็นกรณีตัวแทนเรียกร้องเงินทดรองที่จ่ายแทนตัวการซึ่งมีอายุความ 2 ปี

สรุป สัญญาทรัสต์รีซีทเป็นสัญญาที่เกี่ยวข้องกับสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตไม่ถือเป็นการทำนิติกรรมขึ้นมาใหม่ไม่เป็นการแปลงหนี้ใหม่อันจะทำให้มูลหนี้ตามสัญญาเลตเตอร์ออฟเครดิตระงับสิ้นไป โดยลักษณะของสัญญาทรัสต์รีซีทนั้นธนาคารผู้เปิดเครดิตจะทำสัญญากับลูกหนี้ผู้ขอเปิดเครดิต ให้ลูกหนี้โอนกรรมสิทธิ์ในสินค้ำมาให้กับธนาคาร แล้วธนาคารจะส่งมอบเอกสารในการรับมอบสินค้ำให้กับลูกหนี้เพื่อให้ลูกหนี้นำเอกสารดังกล่าวไปรับมอบของจากผู้ขนส่งเพื่อนำสินค้าออกขาย และเมื่อได้เงินจากการขายก็จะนำมาชำระหนี้แก่ธนาคารตามสัญญาทรัสต์รีซีท ซึ่งการโอนกรรมสิทธิ์ดังกล่าวที่ลูกหนี้โอนให้กับธนาคารนั้นเป็นการโอนไปจนกว่าจะมีการชำระหนี้เสร็จเพราะฉะนั้นจึงมีลักษณะเป็นการโอนกรรมสิทธิ์เพียงชั่วคราวเท่านั้นโดยจะสิ้นสุดก็ต่อเมื่อลูกหนี้ได้ชำระหนี้ตามสัญญาทรัสต์รีซีทคืนให้แก่ธนาคารแล้ว และเมื่อสัญญาทรัสต์รีซีทเป็นสัญญาไม่มีชื่ออย่างหนึ่งไม่มีกฎหมายกำหนดอายุความไว้เป็นพิเศษจึงต้องใช้อายุความทั่วไปคือ 10 ปี